

IFLA Başkanlık Toplantısı 2015 İstanbul

IFLA President's Meeting 2015 Istanbul

Kübra Zayim*

Öz

Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu (IFLA) 2007 yılından beri belirlenen tema ile bağlantılı olarak kütüphane ve bilgi hizmetlerine yönelik son gelişmeleri tartışmak üzere başkanlık toplantıları düzenlemektedir. Sekizinci Başkanlık Toplantısı, farklı disiplinlerden katılan konuşmacılar ve davetlilerle İstanbul'da Anadolu Üniversitesi Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS), Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi işbirliği ile düzenlenmiştir. Toplantı, Kütüphanelerin Dönüşüm Sanatı başlığı altında düzenlenerek beş ana tema çerçevesinde yürütülmüştür. Bu başlıklar:

- *IFLA Eğilim Raporu ve Lyon Deklarasyonu*
- *Dönüşen Teknolojiler: Fırsatlar ve Tehditler*
- *Hukuki Düzenlemeler ve Bilgi Teknolojilerine Etkisi*
- *Halk Kütüphanelerinde Dönüşüm*
- *Her Yönü ile Bilgi Ekonomisi*

Çalışmada, toplantıda işlenen bu konuların içeriğinden bahsedilecektir. Dünya üzerindeki çeşitli kütüphane ve yakın zamanda olması düşünülen plan, proje örnekleri ile ele alınan bu konuların Türk kütüphaneciliği ve bilgi hizmeti alanında çalışan meslektaşlarımız için de ufuk açıcı olması umut edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: *IFLA; IFLA Başkanlık Toplantısı 2015; sivil toplum örgütleri; STÖ.*

Abstract

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) organizing presidency meetings in connection with the developments for library and information services by the themes defined. Eighth Meeting of Presidency has been organized in cooperation with ANKOS, Turkish Librarians' Association (TLA), İstanbul Bilgi University in İstanbul with the invited speakers and attendants from various disciplines. The meeting titled in "The Art of Transformation of Libraries" was carried out in the framework organized under the five major themes. These titles are:

- *IFLA Trend Report and Lyon Declaration*
- *Transforming Technologies: Opportunities and Threats*
- *Legal Regulations and the Impact on Information Technologies*
- *Transformation in Public Libraries*
- *Knowledge Economy in All Aspects*

This study will be referred to the content of the topics covered at the meeting. Various libraries around the world and have recently considered plans, projects discussed these issues with examples for our Turkish colleagues working in the field of library and information services, and it has hoped that to be seminal.

* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi. e-posta:zayim.kubra@gmail.com

Keywords: *IFLA; IFLA President's Meeting 2015; non governmental organizations; NGO.*

Giriş

IFLA Başkanlık Toplantısı 4-5 Haziran tarihleri arasında Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleşmiştir. Toplantı 5 oturumdan oluşmuştur. Aşağıda bu oturumlarda vurgulanan önemli noktalar ifade edilmektedir.

Birinci Gün

İlk oturumda *IFLA Eğilim Raporu* ve *Lyon Bildirgesi* konuları tartışılmıştır. IFLA, kütüphane ve bilgi hizmetleri alanları ile ilgili gelişmeleri yönlendirmek amacıyla eğilim raporları kaleme almaktadır. Eğilim raporu, bilginin değişen ortamını ve gelişen teknolojinin bilgi hizmetine yansımalarını ele alan çeşitli disiplinlerden uzmanlar ve kütüphanecilerin katkıları ile oluşturulmuştur. Mevcut durum ile değişen bilgi ortamı dönüşümünü de ele alan bu raporda beş eğilim ortaya konulmuştur. Bu eğilimler şöyle ifade edilebilir:

1. Eğilim: Yeni teknolojiler bilgiye erişimi olanın olanaklarını hem genişletecek hem de sınırlayacaktır.
2. Eğilim: Çevrimiçi eğitim küresel öğrenmeyi demokratikleştirecek ve sekteye uğratacaktır.
3. Eğilim: Mahremiyetin sınırları ve verinin korunması yeniden tanımlanacaktır.
4. Eğilim: Hiper-bağlantılı toplumlar yeni sesleri ve grupları dinleyecek ve onları güçlendirecektir.
5. Eğilim: Küresel bilgi ekonomisi yeni teknolojiler tarafından dönüştürülecektir.

IFLA Genel Sekreteri Jennifer Nicholson *IFLA Eğilim Raporu* ile ilgili konuşmasında konuyu kütüphane hizmetlerinin dönüşümü başlığında ele almıştır. 1. eğilim *Bilgiyi paylaşmak kolaylaştığında herkes gerçekten ona sahip olabilir mi?* sorusu ile tartışılmıştır. Yeni teknolojiler ile bilgiye erişim olanaklarının sınırlanması ve genişlemesinde yeni ses ve grupların güçlenmesinin toplum açısından getireceği yenilikler dile getirilirken yine bu değişim süreçlerinde kütüphanelerin bulunduğu konum ve katkılar aktarılmıştır. Üretilen bilginin hacmi ve çeşitliliği, çevrimiçi bilgilere hangi yollarla erişildiği kütüphaneler için önemli sorunlardır. Bilgiyi paylaşma kolaylaştığında kütüphaneler dijital okuryazarlık eğitimlerini vermek ya da arama motoru ile ulaşılan bilgilere alternatif yollar sunmak durumunda kalmaktadır. 3. eğilimde yeni teknolojilerin yükselişi ile gizlilik ilkelerinin sınırları ve sonu tartışılmıştır. Aynı zamanda bu değişimlerle kütüphanelerde olası durumlar ve karşılaşılabilecek yeni süreçler dile getirilmiştir. Kişisel bilgilerin kimler tarafından kullanılabilir olduğu bilgisi kütüphaneler açısından önemli bir konudur. Kütüphaneler kişisel bilgilerin kullanılabilmesi için çevreler ve vatandaş arasında merkez noktada bulunmalı ve tarafsızlık ilkesi ile hareket etmesi belirtilmektedir. 5. eğilimde yeni teknolojilerin ekonomiyi dönüştürme faaliyeti bilgiye erişim açısından irdelenmiştir. Yeni ekonomi geleneksel bilgi zincirini kırmış ve yeni teknoloji ile bilgi erişim araçlarındaki değişimler birçok alanda farklı ekonomik dönüşümler gerçekleştirmiştir.

IFLA Genel Sekreter Yardımcısı Stuart Hamilton birinci oturumdaki sunumunda Lyon Deklarasyonu'ndan ve kütüphaneler ile ilgili planlanan 2030 hedeflerinden bahsetmiştir. Lyon Deklarasyonu Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde hazırlanan bir kalkınma politikasıdır. Bu deklarasyonun imzalayan taraflar üye devletlerde yaşayan vatandaşların hayat kalitelerini iyileştirmeyi en büyük amaç edinmiştir. Deklarasyonda kütüphanelerin hizmetlerinin, toplumdaki konumlarının ve işlevlerinin geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Hamilton sunumunda bilgiye erişimin toplumun tüm kesimleri için fırsat eşitliği yaratmak adına önemli olduğu kadar tüm sektör ve düzeylerde gelişim için önemli bir koşul olduğunu vurgulamıştır. Bu sebeple IFLA, bilgiye erişimi destekleyici faaliyetler yürütmektedir.

İkinci oturum *Teknolojilerin Dönüşümü: Fırsatlar ve Tehditler* başlığı çerçevesinde ele alınmıştır. Teknoloji ve yeni alışkanlıklarla değişen bilgi dünyası ve bilgi edinme şekilleri bazı problemler ortaya çıkarmıştır. Bilginin erişilebilir dijital ortamda bulunması yararlanabilmek adına yeterli değildir. Bu oturumda, Prof. Dr. Mutlu Binark (Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi) yeni fenomenler ile oluşmuş olan bu yenedünyada bazı sorunları dile getirmiştir. Teknolojik gelişmeler ile birlikte bilgi kolay erişilebilir gözüke de kitleler arası bilgi uçurumu söz konusudur. Kişiler bilgi okuryazarı olmamakla birlikte bilgi edinme araçlarını kullanma konusunda da etkin ve beceri sahibi değildir. Çeşitli coğrafi bölgelerdeki insanların bilgi iletişim teknolojilerine erişimde içerisinde buldukları imkânsızlıklar sayısal uçurum kavramını ortaya çıkarmıştır. Sayısal uçurumun çözülebilmesi için çeşitli okuma ve bilgi iletişim becerileri gerekmektedir. Bu gerekliliklerin temelinde yatan faktör, internetin topluma bilgi yaymada kullanılan en önemli araç olmasıdır. Yeni medya okuryazarlığı becerisinin, aktif, katılımcı, üreten, eleştirel bakış açısı kurabilen, farkındalık sahibi birey olabilmeyi amaçlayan ve bilgi uçurumlarıyla mücadele eden bir araç olması oturumda altı çizilen hususlar arasındadır.

Kai Ekholm (Finlandiya Ulusal Kütüphanesi), *“Dijital Müşterilerimizle Nasıl Buluşuyoruz?”* başlıklı konuşmasında teknoloji ile değişen yenedünya ekonomisinin kütüphane kullanıcılarına yansımaları ve kütüphanecilerin bu konudaki tedirginliklerini dile getirmiştir. Bu tedirginlikler kısaca basılı materyaller için bir tehdit oluşturduğu düşünülen dijital yayınlar, Google'ın kütüphanelerin yerini alma düşüncesi, yayıncıların yeni bilgi ekonomisi karşısında çeşitli değişikliklere yenik düşmesi ve Amazon'un kitap ödünç vermeye başlaması gibi çeşitli ekonomik değişimlerle ortaya çıkmış unsurlardır. Yeni kitap ekonomisi karşısında kütüphanelerinde politika ve hizmet anlayışlarında değişiklikler planlaması ve bu anlamda geliştirme göstermesi gerekir. Dijital müşterilere uygun hizmet ve anlayışlar geliştirilmelidir. Bu anlamda kütüphanelerin verdikleri hizmetlerin içerik lisanslarını gözden geçirmesi, koleksiyonlarını sayısallaştırması, geleneksel hizmet anlayışlarında da değişim göstermesi gerekmektedir. Aynı zamanda bilgi hizmeti alanında çalışan tüm meslektaşların ortak hareket ederek çeşitli gelişim politikaları oluşturmaları beklenmektedir.

Bas Savenije (Hollanda Milli Kütüphanesi Genel Direktörü), *“Bilgiye Erişim ve Sivil Katılımın Artırılması”* başlıklı sunumunda, sivil katılımın toplumun iyileşme ve geleceğinin

şekillendirme üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. Açık hükümetlerde aktif katılım hakkına sahip olan vatandaşlar çeşitli alanlara erişim sağlama ve dava açma hakkına sahiptirler. Bu katılım da vatandaş ile kurulan güçlü siyasi ortamları oluşturmaktadır.

İkinci Gün

İkinci gün, *Halk Kütüphanelerinin Dönüşümü* temalı oturum ile başlamıştır. Türkiye’de bilgi toplumuna geçiş aşamasında bilgi ve iletişim teknolojilerinden her bölgeden eşit imkânlarla yararlanabilmek ve bilgi okuryazarlığı konularında verilen eğitimler ile Türk halk kütüphanelerinde değişimin kolaylaşması yönünde önemli bir adım olan e-Türkiye projesi ile ilgili sunumu Kütüphan-e Türkiye Projesi Direktörü Prof. Dr. Mehmet Emin Küçük yapmıştır. Küçük; projenin amacını Türk toplumunun yaşam kalitesini iyileştirmek, fırsat eşitliğine katkıda bulunmak ve kütüphaneleri günümüz ihtiyaçlarına göre yapılacak olan yatırımlar ile halk için cazibe merkezleri haline getirmek olarak belirtmiştir. Proje ile birlikte halk kütüphanelerinde topluma ücretsiz yazılım, donanım erişim hizmeti sunma ve aynı zamanda bilişim teknolojilerinden verimli yararlanma ile ilgili eğitimler verme hizmetleri gerçekleştirilmektedir.

“Halk Kütüphaneleri 2020 Projesi” Reading&Writing Foundation tarafından desteklenmekte ve bireylerin yeteneklerinin, potansiyellerinin ortaya çıkarılmasında okuryazarlık becerisi kazandırmayı hedefleyen bununla birlikte toplumda eşit fırsatlar yaratmayı amaçlayan bir projedir. Oturumda “Halk Kütüphanelerinin 2020 Projesi” ile ilgili yapılan sunumda program öncelikleri olarak, halk kütüphaneleri algısının iyileştirilmesi, Avrupa’daki tüm kütüphaneler için politika ve finansman ortamının sağlanması, Avrupa’da kütüphane sektöründe bağların güçlendirilmesi, kütüphane toplumu oluşturmada savunuculuk araçları ve mesajları geliştirme ile getirilmiştir. Kütüphanelerin toplum geliştirme yöntemi olarak vatandaşların hayat boyu öğrenme süreçlerine katkıda bulunmak, sosyal içermeyi amaçlayan politiklardır. Bu amaç doğrultusunda, program çerçevesinde çeşitli ülkelerin halk kütüphanelerinde hayat boyu öğrenme ve birtakım sosyal faaliyetler düzenlenmiştir. Programın gelecek faaliyetleri arasında da üç ana odak noktası belirlenmiştir. Bunlar, halk kütüphanelerinin yaygın eğitim kurumları olmalarını sağlamak, her ülkenin farklı yapısına özel öneriler sunmak ve dijital tek pazar oluşturmaktır.

Dijital çağda fırsat eşitliği yaratabilmenin en önemli yollarından biri halk kütüphanelerine gerekli yatırımların yapılabilmesini sağlamak ve bu yatırımların verimli olarak kullanılmasını denetlemektir. Oturumda Bill&Melinda Gates Vakfı Temsilcisi Melissa Pailthrop Bill&Melinda Gates Vakfı’nın dünya üzerinde kurmuş ve faaliyete geçirmiş olduğu kütüphaneler ile ilgili bilgiler vermiştir. Halk kütüphanelerine yapılması düşünülen bilgi teknolojileri yatırımları ile çevrim içi bilgiye erişim imkânı olmayan bireylere erişim ve erişilen bilgileri yorumlama gibi hizmetlerin sunulabilmesi Vakfın hedefleri arasındadır. Vakıf, bu hedefler doğrultusunda 2014-2030 stratejik planı hazırlamıştır. Bu plan ile dünyanın çeşitli noktalarında yeni halk kütüphanelerinin kurulması ve kütüphane liderleri yetiştirerek halkın

yararlanabileceği eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Son oturum *Tüm Yönleriyle Bilgi Ekonomisi* teması ile düzenlenmiştir. Açık bilim ve bilgiyi keşfetmedeki kütüphanelerin teşviki konulu sunum ile Association of European Research Libraries (LIBER) in bu anlamda yürütmüş olduğu çalışmalar LIBER Başkanı Kristiina Hormia-Poutanen tarafından anlatılmıştır. LIBER 400 araştırma kütüphanesinin üyesi olduğu Avrupa temelli bir kuruluştur. Üye olan kütüphaneler 40 farklı ülkededir. LIBER'in misyonu, dünya standartlarında araştırma kurumlarını etkinleştirmek amacıyla bilgi altyapısını oluşturmaktır. 2013-2017 stratejileri arasında, değişen zamanda gelişim önderliği yapmak, araştırma kütüphanelerinin sorunlarını desteklemek, açık bilimi gerçekleştirmeye çalışmak ve kütüphaneleri yeni modellere teşvik etmek bulunmaktadır. Açık bilim, bilimsel üretim artışını, yoğun veri biliminin gelişmesini, küresel işbirliğini sağlamaktadır. LIBER bu alandaki çalışmalarını Avrupa çerçevesinde yürütmekte IFLA ise tüm dünya çapında yürütmektedir. LIBER'in açık bilim ile ilgili 2013-2017 stratejisi, bilimsel iletişim ve araştırma altyapısını oluşturmak, liderlik programları ile kütüphaneleri şekillendirme, telif hakları, açık bilim politikası oluşturmak ve bu yapıyı destekleyen altyapı sistemini oluşturmaktır. Bunu gerçekleştirmek adına çeşitli projeler gerçekleştirilmiştir. Bunlar, FOSTER, Pasteur4OA, ReCODE, OpenAire 2020, EUDAT 2020, OpenMinTed-infra, AARC'dir.

Sonuç

IFLA 2015 Başkanlık Toplantısı İstanbul'da düzenlenerek birçok kütüphanecilik ve kütüphanecilik ile bağlantılı bulunan sektör çalışanları, dernek ve çeşitli ülkeden katılımcıları bir araya toplayarak kütüphaneciliğin ve bilgi hizmeti alanının gelişmesi adına çeşitli konularda sunumlar ve tartışmalar ile verimli bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Katılımımı sağlayan Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS) Başkanı ve Bilgi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörü Sami Çukadar ve Sayın Hocam Tuba Karatepe'ye teşekkürlerimi sunarım.

(Fotoğraf): IFLA Başkanlık Toplantısı 2015 İstanbul Katılımcıları Aile Fotoğrafı